

KÖZBESZERZÉSI IRÁNYTŰ

Innovatív közbeszerzések

Innovative public procurement

Dr. Magyar Adrienn LL.M., jogtanácsos, Közbeszerzési Hatóság

DOI: 10.37371/KEP.2026.5.3

Címszavak: kutatás-fejlesztés, innováció, innovációs partnerség, Kompetenciaközpont, jógyakorlatok

Keywords: research and development, innovation, innovation partnership, Competence Center, best practices

Absztrakt

Az innováció az Európa 2020 stratégia meghatározó eleme, az Európai Bizottság célul tűzte ki az Innovatív Unió megvalósítását¹ a globális versenyképesség növelése, a társadalmi kihívások (pl. éghajlatváltozás, energia) kezelése, valamint a gazdasági növekedés érdekében. A kutatás-fejlesztés és az innováció különösen fontos a környezeti fenntarthatóság érdekében, ezért az Európai Unió kiemelt célként kezeli annak támogatását. A kutatás-fejlesztés bizonyos esetekben kivételt jelent a magyar közbeszerzési törvény tárgyi hatálya alól. Az innovatív megoldások gyakorlati alkalmazásának számos nehézsége és kockázata van, ezért a hazai ajánlatkérők óvatosan alkalmazzák jelenleg azokat, Magyarországon még nincs kialakult gyakorlata az innovatív közbeszerzéseknek. Ugyanakkor az innovációs közbeszerzés kiaknázatlan lehetőséget kínál az innovatív induló vállalkozások számára, új lehetőségeket teremt a beszállítói piacon, a környezeti és társadalmi hatás szempontjából pedig nagyobb hozzáadott értéket képvisel, hosszú távon költséghatékonyabb, így hosszú távú előnyei vitathatatlanok. A cikk az innovációs közbeszerzések néhány hazai példája mellett külföldi példák segítségével bemutatja az innovációs közbeszerzések előnyeit és nehézségeit.

Abstract

Innovation is a key element of the Europe 2020 strategy, and the European Commission has set the goal of creating an Innovative Union in order to increase global competitiveness, address social challenges (e.g., climate change, energy), and promote economic growth. Research and development and innovation are particularly important for environmental sustainability, which is why the European Union also treats their support as a priority. In certain cases, research and development are exempt from the scope of the Hungarian Public Procurement Act. There are many difficulties and risks associated with the practical application of innovative solutions, which is why domestic contracting authorities are currently cautious in their use; there is still no established practice of innovative public procurement in Hungary. At the same time, innovative public procurement offers untapped opportunities for innovative start-ups, creates new opportunities in the supplier market, represents greater added value in terms of environmental and social impact, and is more cost-effective in the long term, so its long-term benefits are undeniable. The article presents the advantages and difficulties of innovative public procurement, using a few domestic examples as well as examples from abroad

A hatályos szabályozás

Az Európai Parlament és a Tanács a közbeszerzésről és a 2004/18/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2014/24/EU irányelve (továbbiakban: irányelv) szerint az innováció „olyan új vagy jelentős mértékben

továbbfejlesztett termék, szolgáltatás vagy folyamat – beleértve többek között a termelési, építési, illetve konstrukciós folyamatokat – új marketingmódszer, vagy új szervezési mód megvalósítása az üzletvitel, a munka-

¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európa 2020 stratégia kiemelt kezdeményezése: Innovatív Unió (Brüsszel, 2010.10.6.)

szervezés vagy a külső kapcsolatok terén, amelynek célja többek között, hogy elősegítse a társadalmi kihívások leküzdését, illetve hogy előmozdítsa az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó Európa 2020 stratégia végrehajtását”. Az innováció fogalmát hazánkban a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény (továbbiakban: Kbt.) 3. § 12. pontja definiálja, amely úgy határozza meg, hogy innovációnak tekinthető az olyan új vagy jelentős mértékben továbbfejlesztett termék, szolgáltatás vagy folyamat - beleértve többek között a termelési, építési, illetve konstrukciós folyamatokat - új marketingmódszer, vagy új szervezési mód megvalósítása az üzletvitel, a munkaszervezés vagy a külső kapcsolatok terén, amelynek célja különösen valamely tevékenység hatékonyságának javítása, kedvező társadalmi és környezeti hatások elérése. A fogalom meghatározás összhangban van az irányelvi fogalomhasználattal.

A Kbt. a kutatás-fejlesztés fogalmát ugyan nem definiálja, de ezzel összefüggésben tárgyi kivételi köröket határoz meg. A tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény 3. § 11. pontja pedig annyit rögzít, hogy a kutatás-fejlesztés magában foglalja az alapkutatást, az alkalmazott kutatást és a kísérleti fejlesztést.

Az innováció tulajdonképpen a tudományos, műszaki, szervezési, gazdálkodási, kereskedelmi műveletek összessége, a közbeszerzési eljárásokban pedig piaci újdonságot jelent. Az innovatív közbeszerzés célja, hogy az ajánlatkérők ne csak a legolcsóbb, hanem a legfejlettebb, legfenntarthatóbb, legújabb piaci megoldást válasszák. Az innovatív közbeszerzés irányulhat magának az innovációs folyamatnak (kutatás-fejlesztési szolgáltatások) a megvásárlására, annak (részleges) eredményével együtt, vagy irányulhat a más gazdasági szereplő által már megvalósított innováció eredményeinek megvásárlására. Az első esetben az ajánlatkérő a piacon még nem létező termékekre, szolgáltatásra vagy folyamatra irányuló kutatás-fejlesztési szolgáltatást vásárol meg, előzetesen meghatározva a beszerzési igényét, majd pedig vállalkozásokat és kutatókat kér fel az ajánlatkérői igényt kielégítő innovatív termékek, szolgáltatások vagy folyamatok kifejlesztésére. A második esetben az ajánlatkérő a széles körben elterjedt termékek helyett olyan terméket, szolgáltatást vagy folya-

matot vásárol meg, amely új a piacon vagy a mindenki számára elérhetőhöz képest jelentősen továbbfejlesztett változat.

Ahogy az irányelv fogalmaz, a kutatás és az innováció a jövőbeli növekedés fő hajtóerői közé tartozik, és központi szerepet kapott az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést célzó Európa 2020 stratégiában. Az irányelv szerint a hatóságoknak a közbeszerzést a lehető legmegfelelőbb módon kell stratégiai felhasználniuk az innováció ösztönzése érdekében, az innovatív termékek és szolgáltatások megvásárlása, illetve az innovatív építési technológiák alkalmazása kulcsszerepet játszik a közszolgáltatások hatékonyságának és minőségének javításában és hozzájárul a közpénzek leghatékonyabb felhasználásához, valamint a szélesebb körű gazdasági, környezeti és társadalmi előnyök eléréséhez, elősegíti a fenntartható gazdasági növekedést. Az Európai Bizottság (továbbiakban: Bizottság) közleményt és útmutató² is kiadott iránymutatásul az innovációs közbeszerzésekhez, amely azonban kötelező erővel nem bír. A közlemény szerint az innovációs közbeszerzés az egyik legfontosabb eszköz a gazdaságunk zöld és digitális gazdasággá való átalakításának előmozdításában.

A Kbt.-ben - összhangban az irányelvvvel - speciális közbeszerzési eljárás is rendelkezésre áll az innovatív beszerzések megvalósítására, a Kbt. 95. §-a szerinti innovációs partnerség, amelynek célja egy, a piacon nem szereplő innovatív termék, szolgáltatás vagy építési beruházás kifejlesztése, és az ennek eredményeként létrejövő áruk, szolgáltatások vagy építési beruházások ezt követő beszerzése. Az innovációs partnerség áll egy eljárási szakaszból, amelynek eredményeként sor kerül a partnerségi szerződés(ek) megkötésére és egy szerződés teljesítési szakaszból, amely a fejlesztési folyamatból és az azt követő beszerzésből áll. Az irányelv lehetőséget biztosít arra, hogy az ajánlatkérő szerv eldönthesse, hogy az innovációs partnerséget egy partnerrel, vagy több, külön kutatási és fejlesztési tevékenységeket folytató partnerrel hozza létre, amelyre a hatályos Kbt. is lehetőséget biztosít. Az irányelv alapján nem irányulhatnak a tárgyalások a minimumkövetelményekre és az odaítélési szempontokra. Az innovációs partnerségi szerződés megkötésére ugyan a tárgyalásos eljárás szabályait kell alkalmazni, de nincsenek az innovációs partnerség alkalmazásának részletszabályai rögzítve a

² https://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/media/documents/14_utmutato_az_innovativ_kozbeszerzesekhez_magyarul.pdf

Kbt.-ben, ugyanakkor a kutatás, fejlesztés eredményeként létrejött árut, szolgáltatást vagy építési beruházást az ajánlatkérő csak akkor szerezheti be, ha az megfelel a felek által az innovációs partnerségi szerződésben megállapított teljesítményszinteknek és maximális költségeknek. Ezen sajátos közbeszerzési eljárás esetén az értékelési szempont kizárólag a legjobb ár-érték arány lehet. A hatályos magyar Kbt. lehetőséget biztosít arra, hogy az ajánlatkérő az ajánlatok elbírálásakor a szociális, társadalmi és környezetvédelmi szempontokat is figyelembe vegye és a számára, illetve a társadalom számára a legelőnyösebb ajánlatot válassza. Az innovációs partnerségen felül innovatív szempontok alkalmazhatók bármely közbeszerzési eljárás típus keretében, így nyílt eljárásban, tárgyalásos vagy meghívásos eljárásban, tervpályázati eljárásban, vagy akár a versenypárbeszéd során.

Kutatás-fejlesztés

Vannak esetek, amikor az ajánlatkérőnek kutatás-fejlesztési szolgáltatást kell beszereznie az innovatív megoldás megtalálása érdekében, különösen amikor a piac nem kínál az ajánlatkérő elvárásainak megfelelő megoldást. Ilyenkor a kutatás-fejlesztési szolgáltatás megrendelése elősegíti a műszaki leírás meghatározását. A kutatáshoz, fejlesztéshez kapcsolódó áruk és szolgáltatások beszerzése speciális szakértelmet és pénzügyi többletráfordítást is igényel. A kutatás-fejlesztés eredményessége esetén költséghatékonyabb és jobb minőségű megoldás születhet. Kutatás-fejlesztési tevékenység megrendelése esetén az ajánlatkérőnek kiemelt figyelmet kell fordítania a közbeszerzési dokumentumokban a szellemi alkotások jogának rendezésére. Ha az ajánlatkérő fenntartja a szellemi tulajdonjogot (szerzői jog vagy iparjogvédelem) magának, akkor jogosult a kutatás-fejlesztés eredményeként előállított innovatív megoldás bevezetéséről maga dönteni és felhasználhatja a közbeszerzési dokumentumok összeállítása során a kutatás-fejlesztés eredményét. Ha az ajánlatkérő átengedi a szellemi alkotások jogát a kutatás-fejlesztést végző gazdasági szereplőnek, akkor a közbeszerzési dokumentumoknak tartalmazniuk kell e jog jogosultját, valamint a szellemi tulajdonjog pénzben kifejezhető értékét. Ajánlatkérő előírhatja a piaci szereplő számára, hogy engedélyezze a kutatás-fejlesztés eredményének harmadik személyek általi felhasználását. A szellemi alkotásokhoz fűződő jogokról való rendelkezés során figyelembe kell venni az innovatív termék, szolgáltatás

felhasználási célját és felhasználói körét és annak megfelelően kell dönteni e jog fenntartásáról vagy átengedéséről. Nemzetközi kutatási programok is segítik a tagállamok együttműködését a kutatás-fejlesztés terén (pl. REEx-CLi-RES: Regionális Energiavezérelt, Klímareziliens, megújuló energián alapuló rendszer). Mivel a kutatás-fejlesztési szolgáltatás bizonyos esetekben mentes a közbeszerzési kötelezettség alól, kevés hazai kutatás-fejlesztésre irányuló közbeszerzési eljárás van.

A Kbt. 111. § v) pontjára tekintettel a kutatás-fejlesztési vagy innovációs tevékenység végzéséhez közvetlenül kapcsolódó, speciálisan az ilyen tevékenység megvalósítását szolgáló áruk és szolgáltatások beszerzése mentesül a közbeszerzési kötelezettség alól uniós közbeszerzési értékhatár alatt. A kivételi kör alkalmazhatóságának tehát két konjunktív feltétele van, az egyik, hogy a kutatás-fejlesztési vagy innovációs tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó legyen a beszerzés, a másik pedig, hogy speciálisan az ilyen tevékenység megvalósítását szolgáló áru vagy szolgáltatás legyen a beszerzés tárgya, ne pedig az érintett szervezet működéséhez általában szükséges áru vagy szolgáltatás. A kivétel célja a kutatás-fejlesztési tevékenység folyamatos végzésének segítése, amely megkönnyíti a kutatás folyamán előre nem látható módon jelentkező beszerzési igények kezelését.

Szintén mentesek a közbeszerzési kötelezettség alól a Kbt. 9. § (8) bekezdés l) pontja szerinti egyes kutatás-fejlesztési szolgáltatások, összhangban az irányelv preambulumának (35) bekezdésével. A Kbt. 9. § (8) bekezdés l) pontja szerinti alkivételi esetkörök konjunktív feltételek, amelyeknek egyszerre kell fennállniuk ahhoz, hogy a beszerzés annak ellenére, hogy a CPV kódok által meghatározott kutatási és fejlesztési szolgáltatásra irányul, mégse képezzen a Kbt. szerinti kivételt. Amennyiben mindkét alkivételi konjunktív feltétel teljesül, akkor már nem alkalmazható a kivételi kör. Amennyiben tehát a kutatás eredményét nem csak az ajánlatkérő hasznosítja, fennáll a kivételi kör, függetlenül attól, hogy ki fizeti az ellenszolgáltatást. A Kbt.-ben meghatározott CPV kódú kutatás-fejlesztési szolgáltatások esetén szintén fennáll a kivételi kör, ha a kutatási és fejlesztési szolgáltatás finanszírozása vegyes, mely külső, üzleti forrásból származó társfinanszírozást követel meg, méghozzá érdemben és nem jelképesen, függetlenül attól, hogy a kutatás-fejlesztés eredményét kizárólag az ajánlatkérő hasznosítja-e. Amennyiben azonban a

kutatás és fejlesztés eredményét kizárólag az ajánlatkérő hasznosítja és teljesen egészében ő maga is fizeti annak ellenértékét, vagy a kutatás-fejlesztés nem sorolható be a Kbt. 9. § (8) bekezdés l) pontjában meghatározott CPV kódú szolgáltatások közé, akkor a kivételi kör nem alkalmazható és közbeszerzési eljárást kell lefolytatni.

Innovatív közbeszerzések a gyakorlatban

Innovatív megoldások alkalmazása a közbeszerzésekben

Innovatív szempontok érvényesíthetők a műszaki leírás meghatározása során, az értékelési szempontok között, vagy akár a szerződés teljesítése során is előírható innovációt ösztönző rendelkezés. Az innovatív közbeszerzések előkészítése időbe telik, ezért előre tervezni szükséges. A műszaki leírás összeállítása előtt fontos az ajánlatkérői igények felmérése, funkcionális elemzés, a piac megismerése a megfelelő innovatív megoldás megtalálása érdekében. A gyakorlatban az igényfelmérés alapján szükségessé válhat a megszokottól eltérő szerződéstípus alkalmazása. Az igényfelmérésre kiváló példa Tallin elektronikus beléptetőrendszert alkalmazó intelligens kikötőjének a megvalósítása érdekében kiírt közbeszerzést megelőző igényfelmérés, amely során az ajánlatkérő negyven utassal készített interjút, konzultált a járművezetőkkel és a kompüzemeltetőkkel, a rakodási szolgáltatókkal és a kikötő alkalmazottaival is a műszaki leírás meghatározása előtt. Az igényfelmérések, konzultációk eredményeként az ajánlatkérő olyan innovatív megoldást szerzett be, amely a személy- és tehergépjárművek teljes utazási folyamatára kiterjed az előzetes online regisztrációtól a beléptetésig és automatizált forgalomirányítást biztosít.

A piac ismerete elengedhetetlen az innovatív megoldások alkalmazásához, ennek egyik eszköze lehet az előzetes piaci konzultáció, amely információ gyűjtésre, valamint a beszállítók és az ajánlatkérők közötti egyeztetésre szolgál. Akár a meglévő piac is alkalmas lehet innovatív megoldások kidolgozására a már meglévő megoldások módosításával, továbbfejlesztésével, illetve az előzetes piaci konzultáció során az ajánlatkérők is megismerhetnek új, már létező innovatív termékeket, szolgáltatásokat és új, kreatív megoldásokhoz juthatnak a piac megismerése által. Az előzetes piaci konzultáció lehetőséget teremt arra, hogy az ajánlatkérők felmérjék

az esetleges kockázatokat, megismerjék a lehetséges megoldásokat és a leghatékosabb szerződéses feltételeket alakítsák ki a közbeszerzési eljárás során. Az ajánlatkérőknek minél több piaci információt kell gyűjteniük a beszerzési igényük pontos meghatározása érdekében. A közbeszerzési eljárás megindítása előtt elengedhetetlen a kockázatok értékelése és a várható előnyök felmérése.

Az innovatív megoldások alkalmazását jobban elősegíti a funkcionális követelményekkel, elérendő célokkal, vagy teljesítményszinttel meghatározott, rugalmas műszaki leírás, mint a részletes, konkrét, merev ajánlatkérői előírások. Az irányelvvel is a teljesítmény, illetve funkcionális követelményekkel meghatározott műszaki leírás van összhangban, ahogyan arra az Európai Unió Bírósága is rámutat a C-424/23. számú ügyben hozott ítéletében, amely ítélet szűkítette a műszaki leírás konkrét alapanyag előírással történő meghatározásának lehetőségét. Az ítélet szerint az ajánlatkérők csak akkor írhatják elő a műszaki leírásban, hogy a megajánlott terméknek milyen anyagból kell állnia, ha amellet feltűntetik a „vagy azzal egyenértékű” kifejezést, ez alól csak az az eset kivétel, ha valamely meghatározott anyag használata elkerülhetetlenül következik a szerződés tárgyából és eltérő műszaki megoldáson alapuló alternatíva nem képzelhető el. Ezen elv mentén például annak előírása helyett, hogy egy épületben milyen típusú szigetelést vagy világítást kell használni, hatékonyabb, ha olyan előírást alkalmaz az ajánlatkérő, hogy a szigetelésnek, világításnak meg kell felelnie az energiahatékonyságra vonatkozó minimumkövetelményeknek. A funkcionális követelmények előírása esetén a megvalósítandó célra, és nem a megvalósítás módjára kell az ajánlatkérőnek koncentrálnia. Kiváló példa erre az olasz központi beszerző szerv, amely a közbeszerzési dokumentumokban csak az energiamegtakarítást és a széndioxid-kibocsátás csökkentését határozta meg elérendő célként, valamint előírta az épületen belüli elvárt hőmérsékletet, elektronikus mérőeszközök felszerelését és az épületekre vonatkozó energetikai audit elvégzését. Azt azonban nem határozta meg, hogy milyen módszerrel, milyen berendezésekkel kell a vállalkozóknak elérniük az elvárt hőmérsékletet, energiamegtakarítást és széndioxid-kibocsátás csökkenést. Az így megtakarított energiamennyiség végül az előírt minimális energiamegtakarítás tizenhatszorosa lett, jelentősen felülmúlva az ajánlatkérői várakozásokat.

Konkrét, részletes műszaki leírás alkalmazásának előírása esetén magas a kockázata annak, hogy a műszaki leírás egy konkrét megoldást vagy technológiát részesít előnyben, így nagyobb a jogorvoslati kockázat is az ajánlatkérő oldalán. A konkrét elvárást megfogalmazó műszaki leírás háttérbe szoríthat olyan gazdasági szereplőket, amelyek a minimumkövetelményeken túlmutató megoldásokkal pályáznak, hiszen a drágább termékek, szolgáltatásnak kisebb esélye van a szerződés elnyerésére. Konkrét műszaki leírás meghatározása csak akkor javasolt innovatív termék beszerzése esetén, ha az ajánlatkérő teljes mértékben ismeri a piacot.

Az innovatív megoldások alkalmazására egyik lehetőség az alternatív ajánlatok lehetővé tétele, ily módon a műszaki leírásnak megfelelő ajánlathoz több alternatív megoldás is benyújtható. Az alternatív ajánlattétel biztosítása az egyik legbiztonságosabb módja az innovatív közbeszerzésnek, ha a változatok összehasonlíthatók hatékonyság, költséghatékonyság, sokoldalúság vagy tartósság tekintetében.

Fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy az innovatív termékek és szolgáltatások kifejlesztése a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogi kérdéseket is felvet, ezért a szellemi alkotásokkal kapcsolatos jogokról javasolt már a közbeszerzési dokumentumokban rendelkezni. Fontos továbbá, hogy az innovatív szempontok ne csak az ajánlati felhívásban és a dokumentációban, hanem a szerződéstervezetben is megjelenjenek, hiszen csak így biztosítható azok érvényesülése.

Amikor a műszaki leírás nem készíthető el kellő pontossággal, akkor az ajánlatkérő tárgyalásos eljárást vagy versenypárbeszédet alkalmazhat. Tárgyalásos eljárás keretében az ajánlatkérő és a gazdasági szereplők meg tudják vitatni a műszaki leírásban foglalt minimumkövetelményeket teljesítő, de nem kész műszaki megoldás kifejlesztésének feltételeit. Tárgyalásos eljárás alkalmazása esetén az ajánlatkérőnek meg kell határoznia a funkcionális vagy teljesítményre vonatkozó követelményeket, valamint a minőségi és mérhető mutatókon alapuló értékelési szempontokat.

Versenypárbeszéd esetén a minimális követelményeket teljesítő résztvevőkkel kezdi meg egyedileg az ajánlatkérő a párbeszédet. A résztvevők számos megoldásra

tehetnek javaslatot. A szerződés odaítélése versenypárbeszéd esetén a legjobb ár-érték arány értékelési szempont alapján történik. A tárgyalásos eljárás, a versenypárbeszéd vagy az innovációs partnerség előnye, hogy szorosabb együttműködést tesz lehetővé az ajánlatkérő és a piaci szereplő között a legoptimálisabb megoldás megtalálása érdekében. Az eljárás típusának megválasztásánál az ajánlatkérőnek több szempontot kell mérlegelnie, így különösen, hogy az ajánlatkérő mennyire ismeri az adott piacot, szükség van-e kutatás-fejlesztési szolgáltatásra, milyen pontossággal határozható meg a műszaki leírás, a potenciális ajánlattevők száma és a megvalósításhoz rendelkezésre álló időtartam.

A városrendezés, az építészet, a magas- és mélyépítés tárgyú munkák esetén tervpályázati eljárás is lefolytatható innovatív megoldás beszerzésére. A résztvevőknek ezen eljárás típus esetén is széleskörű lehetőségük van az ajánlatkérő elvárásainak leginkább megfelelő megoldások bemutatására. Tervpályázat esetén a bírálóbizottság szakszerű és független módon értékelheti az ajánlatok innovatív jellegét, kevésbé tárgyilagos értékelési szempontok is alkalmazhatók.

Az innovációs partnerség egy viszonylag új eljárás típus, amely csak akkor alkalmazható, ha a piacon nem érhető el az ajánlatkérő igényeinek megfelelő megoldás. Ezen eljárás típus esetében az innovációra a szerződés teljesítése során kerül sor. A partnerséget létrehozó szerződéseket a legjobb ár-érték arány szempontja alapján ítélik oda, az ajánlatkérő egy vagy több partnert is kiválaszthat. A következő szakaszban a gazdasági szereplő(k) az ajánlatkérővel közösen kifejlesztik az innovatív megoldást, vagy akár a prototípust is, amelynek meg kell felelnie a partnerek által előzetesen meghatározott teljesítményszinteknek és maximális költségeknek. Ezt követően az innovatív termék, szolgáltatás előállítása, beszerzése történik kereskedelmi mennyiségben. Az innovációs partnerségnek Magyarországon még nincsen gyakorlata, noha a Közbeszerzési Hatóság útmutató³ kiadásával is segíti a jogalkalmazókat, azonban az innovációs partnerséget számos EU tagállamban alkalmazzák sikerrel. Például Franciaországban olyan vonatszerelvényeket szereztek be innovációs partnerség keretében, amelyek legalább 320 km/h sebességgel képesek közlekedni optimális költség- és környezeti

³ A Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács útmutatója az innovációs partnerség alkalmazásának egyes kérdéseiről (2023. május 25.).

feltételek mellett. Az előzetes piacfelmerést követően meghatározták az elvart teljesítményszintet és a maximális költség szintet. A beszerzés akkor kezdődhetett meg, amikor a kutatás-fejlesztés eredménye megfelelt az előzetesen meghatározott teljesítmény- és költség szintnek. Az innovációs folyamat magában foglalja a kutatás-fejlesztést és az olyan későbbi szakaszokat, mint a gyártást megelőző fázis, a gyártás, a terjesztés, a képzés, a piaci előkészítés és az új szervezési vagy marketing módszerek.

Az innovatív közbeszerzések magyarországi alkalmazásának nehézségei

Az innovatív közbeszerzések hazai alkalmazásának nehézségét egyrésztől az adja, hogy az ajánlatkérők gyakran késedelmesen indítják a közbeszerzési eljárásaikat, nincs elegendő idejük a minőségi előkészítésre, nincs anyagi lehetőségük külső szakértő bevonására és sok esetben utolsó pillanatban történő beszerzés, ún. tűzoltás folyik. Az innovatív közbeszerzéseket előre tervezni szükséges és megvalósításuk is hosszabb időt vehet igénybe, mint a hagyományos közbeszerzéseké, átgondolt tervezést igényel. Hazánkban általában az adott beszerzési igény mielőbbi, minél olcsóbb kielégítése az ajánlatkérők célja, amellyel az innováció és a fenntarthatóság nehezen egyeztethető össze. Az ajánlatkérőkre inkább a rövid távú gondolkodás jellemző. Léteznek azonban olyan megoldások, amelyekkel csökkenthető az innovációs közbeszerzési eljárás időtartama, ilyen például az előzetes tájékoztató hirdetés, amellyel az ajánlattétel időigénye lecsökkenthető és a beszerzési igény előzetesen megismertethető a piaccal, így ösztönözhető a piaci verseny és a gazdasági szereplők is kelően fel tudnak készülni az ajánlattételre.

Az ajánlatkérők, ha jogszabály nem teszi kötelezővé az előzetes piaci konzultációt, akkor általában nem végeznek piackutatást, hanem a meglévő, sok esetben már elavult műszaki leírást alkalmazzák visszatérő beszerzési igényeik kielégítésére. Innovatív megoldás alkalmazása esetén elkerülhetetlen az előzetes piacfelmerés. Ennek egyik formája lehet az előzetes piaci konzultáció. Az előzetes piaci konzultáció segítséget nyújt az innovatív közbeszerzések során és segítheti azok elterjedését. A gazdasági szereplőkkel történő szoros együttműködés az innovatív megoldások technikai megvalósíthatóságának alapját képezi.

Az innovatív közbeszerzés speciális ismereteket és tapasztalatot igényelhet, amellyel az ajánlatkérők többsége nem rendelkezik. Ez külső szakértő(k) bevonását teszi szükségessé, amely többletköltséget jelent az ajánlatkérők számára és megnövelheti az eljárás vagy az előkészítés időtartamát. Az elmúlt időszakban nem igazán voltak innovációs képzések az ajánlatkérők és az ajánlattevők számára, így kevés ismerettel rendelkeznek ezen a területen. A hazai ajánlatkérők sokszor nem rendelkeznek kellő ismeretekkel, az innovatív közbeszerzések kapcsán bonyolult dolgokra gondolnak, pedig lehet innovatív közbeszerzés tárgya egy elektromos gépjármű vagy elektromos munkagép beszerzése is, amely csökkenti a CO₂ terhelést és kedvező környezeti hatásokkal jár, vagy egy önkormányzat közvilágítási hálózatának led lámpákkal történő korszerűsítése is.

Ahhoz, hogy egyre több ajánlatkérő válasszon innovatív terméket vagy szolgáltatást, fontos, hogy az innovatív közbeszerzés előnyei meghaladják annak kockázatait. Minden innovatív közbeszerzési eljárás megindítása előtt javasolt az ajánlatkérőnek kockázatelemzést végeznie, hogy lássa mennyi idő alatt térül meg a beruházás, előnyei meghaladják-e annak kockázatait. Az Európai Unió a jogalkalmazóknak szóló útmutatók, iránymutatások mellett különböző finanszírozási programok keretében is támogatja az innovációs közbeszerzések megvalósítását (pl. „Horizont Európa” kutatási és innovációs keretprogram (2021–2027), COSME).

Az ajánlatkérők általában kockázatkerülők, a jogorvoslati kockázatot a minimálisra kívánják csökkenteni, ezért törekszenek az egyszerűbb, sablonszerű közbeszerzési dokumentumok elkészítésére, a bevált alkalmassági minimumkövetelmények és értékelési szempontok alkalmazására az új, innovatív megoldások helyett. Az új feltételrendszer vagy új értékelési szempontok bevezetése alapos előkészítés mellett is növelheti a jogorvoslati eljárás kockázatát. További kockázat az ajánlatkérők számára a közbeszerzési eljárások szigorú ellenőrzése, különösen ha európai uniós forrás bevonásával valósul meg a közbeszerzés. Mivel az innovációs közbeszerzéseknek még nincs kialakult gyakorlata Magyarországon, így jogértelmezési bizonytalanság esetén nem tudják egymással kérdéseiket, tapasztalataikat megosztani az ajánlatkérők.

A kis- és középvállalkozások nem minden esetben engedhetik meg maguknak közbeszerzési szakértő foglalkoztatását, a közbeszerzés a plusz költség mellett több adminisztrációval is jár számukra, így igyekeznek termékeiket, szolgáltatásaikat inkább a versenyszférában értékesíteni. Emellett sokszor azért is nehéz az innovatív termékek, szolgáltatások beszerzése, mert a keresleti és a kínálati oldal nem találkozik egymással, az ajánlatkérők nem ismerik, hogy mely kis- és középvállalkozások rendelkeznek innovatív termékekkel, szolgáltatásokkal, az ilyen termékeket, szolgáltatásokat kifejlesztő piaci szereplők pedig nem tudják hogyan juttassák el innovatív megoldásukat az ajánlatkérők felé, vagy hol figyeljék az innovatív megoldásokat előíró közbeszerzési hirdetések megjelenését. A fejlesztők nem tudják hogyan vegyék fel a kapcsolatot a Kbt. szerinti ajánlatkérőkkel. Például van olyan magyar vállalkozás, amely a covid idején fertőtlenítő tulajdonságokkal rendelkező műteti lámpát fejlesztett ki, azonban ez az innovatív termék csak kevés egészségügyi intézményhez jutott el, így sok ajánlatkérő nem is tud a megoldás létezéséről.

Az innovációközvetítők segíthetik a piaci szereplők és az ajánlatkérők közötti kapcsolatok kiépítését, illetve megerősítését. Innovációközvetítő bármely olyan intézmény lehet, amelynek megvan a kapacitása és szándéka ahhoz, hogy a kifejlesztés alatt lévő innovációt a keresletoldali igényel párosítsa. Az innovációközvetítő közreműködhet abban, hogy az innovatív terméket, szolgáltatást kifejlesztő kis- vagy középvállalkozástól eljuttassa a piac elképzeléseit – vagy akár a már meglévő terméket – az innovációra nyitott, potenciális ajánlatkérőkhöz. Ezen túlmenően az innovációközvetítőnek lehetősége van az állami intézmények, önkormányzatok beszerzési igényeit is továbbítani a piaci szereplők felé. Magyarországon még nem bevált gyakorlat az innovációközvetítők alkalmazása, de számos európai ország vonja be őket sikerrel a piac és a közszféra közötti kommunikáció létrehozásába.

Az innovációs közbeszerzések előnyei

Az innovációs közbeszerzések célja nemcsak az új termékek, szolgáltatások beszerzése, hanem a közszolgáltatások minőségének a javítása, a zöld és digitális átállás gyorsítása, a kis- és középvállalkozások piacra lépésének elősegítése. Az innovációs célú közbeszerzések

seket az ajánlatkérők igényei alakítják, és az ezekhez igazodó konkrét megoldások kifejlesztését célozza. Az innovációs közbeszerzés fokozhatja a gazdasági fellendülést, elősegítheti a zöld és digitális átállást, valamint a színvonalasabb közszolgáltatás nyújtását, az európai ipar versenyképességét, új munkahelyek teremtését. Az innovációs közbeszerzés lehetőséget biztosít az újonnan alakult vállalkozások piacra lépésére, lehetővé teszi innovatív megoldások kidolgozását, amelyek költséghatékonyabbá, gyorsabbá tehetik a közszolgáltatások nyújtását vagy akár környezeti előnyökkel járhatnak, új üzleti lehetőségeket nyithatnak. Az innovatív közbeszerzések által új beszállítókat, szolgáltatókat ismerhet meg az ajánlatkérő, költségmegtakarítást érhet el, innovációval kapcsolatos pályázati forrásokhoz juthat hozzá, hozzájárulhat a környezeti, szociális politika célkitűzéseinek megvalósításához. A társadalom számára előnyként jelentkezhet a jobb minőségű, hatékonyabb közszolgáltatások nyújtása, a mesterséges intelligencia hasznosítása a közbeszerzési eljárásokban, a környezeti és társadalmi kihívások kezelése (pl. éghajlatváltozás, energiahatékonyság), kis- és középvállalkozások támogatása, illetve az új iparágak kialakításának lehetősége. A külföldi tapasztalatok és az életciklusköltség-számítások azt mutatják, hogy az innovatív technológiák hosszabb távon nem jelentenek nagyobb költséget az ajánlatkérők számára a hagyományos műszaki megoldásoknál, sőt sokszor megtakarítással járnak.

Innovatív értékelési szempontok

Az Európai Bizottságnak a közigazgatási hatóságok számára az innovációs célú közbeszerzésről szóló útmutatója és az innovációs közbeszerzésről kiadott közleménye mellett számos külföldi innovatív közbeszerzésből meríthető ötlet az értékelési szempontok meghatározására. A legalacsonyabb költség vagy a legjobb ár-érték arány értékelési szempontok alkalmazásával élenkíthető az innováció. Az irányelv lehetőséget biztosít a közbeszerzés tárgyát képező áru, szolgáltatás vagy építési beruházás életciklusköltségeinek értékelésére, amely ösztönzőleg hat az innovatív megoldásokra. Az életciklusköltség-számítás lényege, hogy számításba vesszük az adott eszköz, beruházás teljes életciklusa alatt felmerülő, összes költségét. Amennyiben az ajánlatkérő a legalacsonyabb költség értékelési szempontot választja, vagy a legjobb ár-érték arány meghatározása során költség alapú értékelési szempontot is alkalmaz, a költ-

séget életciklusköltség-számítási módszer alkalmazásával is meghatározhatja. Az életciklusköltség értékelésének célja az összességében legköltséghatékonyabb ajánlat kiválasztása, amely gyakran egybeesik a legkörnyezetkímélőbb ajánlattal is. A legkörnyezetkímélőbb megoldás általában az, ha minél ritkábban kell az adott terméket cserélni vagy a legkevesebb karbantartásra van szükség. Például egy épület anyagválasztása nagyban befolyásolhatja a karbantartási és tisztítási tevékenységek költségét, illetve a pótlási, felújítási költségek gyakoriságát. Az lehet a legfenntarthatóbb lehetőség, amellyel elkerülhetők ezek a költségek, és ez az életciklusköltség-számítás részeként értékelhető.

A legalacsonyabb költség alkalmazására példa, hogy egy zöld energiával működő innovatív gépjármű jobb fogyasztási adatokkal rendelkezhet, ritkábban kell karbantartani, amely összességében kevesebb költséget jelent hosszú távon a hagyományos üzemanyaggal működő gépjárművekhez képest még akkor is, ha vételára magasabb. A teljes életciklusra vetített költsége alacsonyabb lehet az innovatív gépjárműnek.

A legjobb ár-érték arányt megjelenítő értékelési szempont keretében értékelhető például az elérendő cél teljesítésének mérése, az energetikai és környezeti szempontok, a költségmegtakarítási szempontok, az alkalmazott technológia, vagy éppen gépjárműbeszerzés esetén a CO₂-kibocsátás maximalizálása. Értékelési szempont lehet nyomtató beszerzése esetén pl. az újrahasznosított papír használata, az újrafelhasználható patron, vagy akár a csökkentett zajszint is.

Értékelhető az adott tevékenység során keletkező hulladék csökkentése, vagy a vízfelhasználás- és energiafelhasználás csökkentése. Külföldön gyakran teszik értékelési szemponttá az alvállalkozók kifizetésének határidejét az induló vállalkozásoknál, ha a beruházásnak nagy a költségigénye. Csökkenti a környezeti terhelést (CO₂-kibocsátást) például a szállítási távolság minimalizálása és előnyben részesíti a helyi beszállítókat, valamint munkalehetőséget teremt a helyi lakosoknak, mindenki jól jár. Az ár egyedüli értékelési szempontként történő alkalmazása esetén minimális az esély az innovatív megoldások alkalmazására.

Az értékelési szempontok meghatározása során figyelemmel kell lenni a Kbt. 76. § (6) bekezdésére és arra, hogy nem értékelhetők az olyan kötelezettségvállalások, amelyeknek a betartását környezetvédelmi, ter-

mészetvédelmi vagy a veszélyeztetett fajok védelmére vonatkozó, vagy egyéb jogszabályok előírják. Az értékelési szempontokra tett vállalások betartását a szerződésben garanciákkal kell biztosítani. A hazai közbeszerzésekben még nem jellemző az innovatív értékelési szempontok alkalmazása.

Az innovatív közbeszerzések hazai gyakorlata

Az innovatív közbeszerzések száma még alacsony Magyarországon, ez köszönhető részben a Kbt. 9. § (8) bekezdés l) pontja és a Kbt. 111. § v) pontja szerinti tárgyi kivételi köröknek, másrészt a következő pontban ismertetésre kerülő gyakorlati nehézségeknek.

Az innovációs közbeszerzésben az ajánlatkérő leírja az igényeit, majd vállalkozásokat és kutatókat kér fel az igényt kielégítő – még nem létező – innovatív termékek, szolgáltatások vagy folyamatok kifejlesztésére. Innovációs partnerség típusú közbeszerzési eljárás nem volt még Magyarországon a cikk megírásáig, de innovációs közbeszerzés megvalósítható egyéb eljárás típus keretében is, akár nyílt eljárásban, tárgyalásos eljárásban, tervpályázattal vagy versenypárbeszéd keretében. Az innovatív szempontok alkalmazására – innovációs partnerség hiányában is – van néhány jó példa a hazai közbeszerzési gyakorlatban, de Magyarországon még nem jellemző az innovatív közbeszerzés, így igazán jogalkalmazási gyakorlata sincsen, 2026-ban kezdett el növekedni az innovatív szempontokat alkalmazó közbeszerzési hirdetmények száma.

A fenntarthatósági célok (zöld, szociális vagy innovatív) érvényesítésére példaként szolgálhatnak a Közbeszerzési Nívódíjjal jutalmazott közbeszerzési eljárások is. Egy önkormányzat a műemléki épületen (színház) végzett felújításra irányuló, építési beruházás tárgyú nyílt közbeszerzési eljárásában érvényesített fenntarthatósági (innovatív) szempontokat. Ugyanezen önkormányzat a nemzetközi iskola létrehozására irányuló tervpályázati eljárása során is előmozdította az innovatív célok megvalósulását. A feladat részét képezte a megújuló energiaforrások alkalmazásának vizsgálata, valamint a gazdaságosan beépíthető megoldások megtervezése. Az értékelés során figyelembe vették, hogy milyen környezettudatos építészeti megoldások kerültek alkalmazásra. Ez az önkormányzat a városi strandfürdő tervezésére irányuló közbeszerzési eljárásban is jeleskedett innovatív szempontok előírása tekintetében.

Egy közlekedési vállalat például elektromos autóbuszok beszerzésével járult hozzá az innovatív megoldásokhoz. Egy városüzemeltetést végző gazdasági társaság pedig a közterületek karbantartására led munkalámpákkal rendelkező elektromos járművet szerzett be, a porszűrő hatásfokát is előre meghatározva. Ezen közbeszerzési eljárás esetén a műszaki leírás összeállítása során figyelembe vette az ajánlatkérő a fenntartható, környezetbarát megoldásokat. A Magyar Posta "Három- vagy négykerékű elektromos segédmotoros járművek flottaüzemeltetése" tárgyú közbeszerzése során alkalmazott fenntarthatóbb műszaki megoldásokat, amelyet előzetes piaci konzultáció előzött meg.

Innovatív közbeszerzésekre példák az ún. okosváros technológiák, az intelligens közvilágítás megvalósítása, amely amellől, hogy energiát takarít meg, a környezetet is kevésbé terheli, hiszen csökkenti a CO₂ kibocsátást. Már 2018-2019-ben is sor került innovatív közvilágítás korszerűsítésre, LED-es rekonstrukcióra, amely közbeszerzési eljárás el is nyerte a Közbeszerzési Hatóság Nívódíját. A BKM Budapesti Közművek Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság a közvilágítás korszerűsítésére kiírt nyílt közbeszerzési eljárásban szerzett be innovatív terméket, beépített LED fényforrású, fényáramszabályozásra alkalmas útvilágítótesteket. Értékelési szempont volt a legjobb ár-érték arány, ennek keretében az ár mellett a maximális összteljesítmény is. Ajánlatkérő a műszaki minimumkövetelmények összeállítása során alkalmazott innovatív szempontokat, a műszaki leírást szabványokkal és teljesítmény követelményekkel, valamint a feszültségtartomány és a minimális élettartam előírásával határozta meg. Az egyik önkormányzat közvilágítási lámpatestek cseréjére írt ki közbeszerzési eljárást, amellyel az amortizált közvilágítással rendelkező helyszíneken innovatív LED fényforrású, előreprogramozott megvilágítási szinteket biztosító előtétrel szabályozható fényáramú útvilágítási, parkvilágítási világítótestekkel világításkorszerűsítést kíván megvalósítani.

A korábbi évekhez képest 2026 elején lényegesen több hazai innovatív közbeszerzési eljárás és tervpályázat hirdeteménye jelent meg az EU Hivatalos Lapjában. Az innovatív építőipari megoldások alkalmazásának úttörője 2026-ban az Építési és Közlekedési Minisztérium (továbbiakban: ÉKM) volt, amely számos általa kiírt tervpályázat során érvényesített innovatív szempontokat. Például tervpályázatot írt ki egy helyközi tömeg-

közlekedési csomópont kialakításának előkészítését célzó beruházás tervezésére, amelynek során értékelte az innovatív megoldásokat az urbanisztika terén, valamint az innovatív építészeti megoldásokat, az innovatív, alacsony környezetterheléssel és energiafelhasználással előállított építőanyagok használatát, az innovatív építési technológiát, a tájépítészetben az innovatív és költséghatékony megoldások alkalmazását, illetve a gazdasági szempontok között az innovatív, ötletgazdag megfogalmazás mellett a takarékos költségű szerkezeti megoldások és anyagok alkalmazását, a kedvező fenntartási költségeket. A Hévíz Gyógyfürdő-Tófürdő építészeti tervpályázatán előnyt jelent, ha az épületegyüttes innovatív és egyedi karakterrel rendelkezik, a gazdasági szempontok között, ha a terv az innovatív, ötletgazdag megfogalmazás mellett takarékos költségű szerkezeti megoldásokat és anyagokat tartalmaz, a fenntarthatósági szempontok között pedig értékeli, ha épületszerkezetei, anyaghasználata korszerű és hosszú élettartamú, alacsony környezetterheléssel és energiafelhasználással előállított építőanyagok és az innovatív építési technológiák alkalmazását, valamint azt, ha épületszerkezeteinek kialakításában igazolható a karbantarthatóság, javíthatóság, az életciklus végén a szétszerelhetőség, újrahasznosíthatóság.

Egy árvízcsúcscsökkentő tározó építésére irányuló közbeszerzési eljárásban az ajánlatkérőnek az építési beruházás megvalósítása során olyan innovatív műszaki megoldásra és kivitelezési módszerre van szüksége, amely biztosítja a vízügyi létesítmények megváltozott körülményekhez történő alkalmazkodását, tekintettel arra, hogy ezek a létesítmények a természeti környezet folyamatos változásainak, az éghajlati, hidrológiai és geotechnikai viszonyok változásának vannak kitéve. A tárgyalásos eljárás lehetővé teszi, hogy az ajánlatkérő és az ajánlattevők közösen pontosíthassák a műszaki részleteket, technológiai megoldásokat, hogy az ajánlatkérő számára a legmegfelelőbb műszaki megoldás szülessen. A tárgyalások révén biztosított a gazdaságos és szakszerű kivitelezés, a környezeti feltételekhez való optimális alkalmazkodás, és csökken a kivitelezés közben szükségessé váló módosítások esélye és a teljesítési kockázatok valószínűsége.

Az egyik egyetem 2026-ban, RRF pályázat keretében a digitális oktatásfejlesztési stratégiájának részét képező „Smart Campus” eszközfejlesztéssel összefüggésben írt ki nyílt közbeszerzési eljárást. A Smart Campus koncepció-

ció célja, hogy az egyetem környezetét intelligens technológiákkal és innovatív megoldásokkal fejlessze, modernizálja az oktatást és a vizsgáztatást az interaktív online oktatás és vizsgáztatás lehetővé tételével, valamint fenntartható megoldásokkal fokozza a hallgatói élményt. Az árubeszerzés célja az egyetem oktatótermei felszereltségének bővítése volt, modern oktatástechnikai rendszerrel, amelynek keretében a hangosítás és a képi megjelenítés fejlesztéséhez szerzett be intelligens eszközöket. Az egyetem közbeszerzésében a műszaki leírás tartalmazott innovatív technológiát, az értékelési szempontok között nem jelent meg innovatív szempont. A fenti példák közül még több közbeszerzési eljárás folyamatban van, így végső konzekvenciák még nem vonhatók le.

Az innovatív közbeszerzések külföldi gyakorlata

Az innovatív közbeszerzések alkalmazása az EGT tagállamokban elterjedtebb, mint hazánkban. Az innováció terén az élvonalba tartozik Finnország, Egyesült Királyság, Észtország, Dánia, Svédország, Svájc. Az alábbiakban néhány külföldi jógyakorlat kerül bemutatásra.

Koppenhága nem közúti önjáró munkagépeket szerzett be innovatív szempontok alkalmazásával, mellyel minimálisra kívánta csökkenteni az építőiparból származó zajt, port és szén-dioxid-kibocsátást. A város a piaci szereplőktől kapott információk alapján alakította ki a közbeszerzési eljárásának feltételeit, amelynek érdekében együttműködési fórumot is létrehozott. Több kis méretű elektromos munkagép használatára vonatkozó minimumkövetelményeket határozott meg a közbeszerzési eljárás során. Az innovatív munkagépek költségének megtérülése érdekében hosszú távú együttműködési megállapodásokat kötött a beszállítókkal. Vagy például egy norvég repülőtéren vezető nélküli (autonóm) hókotró került alkalmazásra a minél gyorsabb síkosságmentesítés érdekében.

A szén-dioxid-kibocsátást csökkentő megoldásokra jó példa Oslo városa is, amely arra törekszik, hogy 2030-ra 95 %-kal csökkentse a szén-dioxid-kibocsátást. Az önkormányzat felmérte, hogy a város forgalmi és kipufoogáz-kibocsátásának nagy részét az önkormányzat beszállítóinak járművei teszik ki. A város a helyi szolgáltatók bevonásával, beszállítói kérdőívek kitöltésével jutott közelebb az innovatív megoldáshoz. A piaccal való konzultáció eredményeként a város összes közbe-

szerezési eljárásához használható iránymutatást tett közze az önkormányzat. Az iránymutatás a járművekre vonatkozó minimumkövetelmények mellett a kibocsátásmentes járművek használatára vonatkozó értékelési szempontokat is tartalmaz.

Szlovákia például 130 közigazgatási szerv számára vásárolt járműveket. Értékelési szempont volt az ár, a költség és a CO₂-kibocsátás társadalmi értéke. Az ajánlatkérő életciklusköltség-számítást alkalmazott és a maximális CO₂-kibocsátásra vonatkozó követelményeket is megfogalmazta. A közbeszerzés eredményeként alacsonyabb CO₂-kibocsátású járműveket sikerült vásárolni.

Az innováció az egészségügyi szektort sem kerülte el. Lengyelországban egy kórház innovatív, bioalapú anyagot tartalmazó egyenruhákat szerzett be közbeszerzési eljárás keretében, amelyeknek életciklusköltsége alacsonyabb, mint a régi egyenruháké. Egy másik lengyel kórház pedig szolár panelek alkalmazásával csökkentette a kórtermekben a nyári hőséget, amellyel villamos energia megtakarítást is elért. Egy holland kórház pedig az autógyártás területén alkalmazott robottechnológiát felhasználva, innovatív, teljesen automata ágytisztító berendezést szerzett be, amely kevesebb emberi erőforrást igényel és csökkenti az energia- és vízfelhasználást. Egy projektcsoport hoztak létre az eredményelvárások meghatározása és a piacfelmérés céljára és konzultáltak más kórházakkal is. Piaci konzultációra is sor került. A szén-dioxid lábnyomot értékelési szemponttá tették. Nyolc piaci szereplő vett részt a verseny-párbeszéd első fordulójában, majd az ajánlatkérő lecsökkentette kettőre a párbeszédben résztvevő gazdasági szereplőket, így végül két ajánlat került benyújtásra. Az ágytisztítás összköltsége 28 %-kal, a működés közbeni szén-dioxid kibocsátás pedig 65 %-kal csökkent.

Spanyolország, az Egyesült Királyság, Hollandia és Olaszország vezető kórházai a hirtelen szívroham kockázatának kitett betegeknek a beültethető kardioverter-defibrillátorral (ICD) összefüggő költségek kezelésére kerestek megoldást. A közbeszerzők célja az volt, hogy az ellátási költségeket a kórházi látogatások számának távoli kontrollvizsgálatok segítségével történő csökkentésével optimalizálják. Ennek érdekében először is az eszközalapú beszerzésről a szolgáltatásalapú beszerzésre helyezték át a hangsúlyt, a kockázatok meg-

oszlottak a kórházak és a vállalkozó között, a kifizetés egy részét az eredményektől tették függővé. Az innovatív megoldás 9,8 %-kal csökkentette a kórházi látogatások számát.

Az alapos előkészítés és tervezés tökéletes példája a németországi Észak-Rajna-Vesztfália tartomány központi buszállomásán végzett felújítás, amelynek során fotokatalitikus betont alkalmaztak a járdán és az útburkolaton az éves nitrogén-oxid-kibocsátás 40 %-kal történő csökkentése érdekében. Az előkészítésbe számos tudományterületről vontak be szakembereket, továbbá előzetes piaci konzultációra is sor került, közzétették a kutatási jelentéseket, fenntarthatósági elemzést végeztek és felmérték a műszaki kockázatokat, így több mint egy évig tartott a közbeszerzési eljárás előkészítése. Végül a közbeszerzési eljárás lefolytatására nyílt eljárás keretében került sor. Az innovatív megoldással járó többletköltség nem volt számottevő a beruházás értékéhez képest.

A londoni tömegközlekedési vállalat esettanulmányt készített, amelynek keretében megvizsgálta a LED-világítás életciklusköltségeit és hasznát, vizsgálta, hogy az újabb technológiára irányuló beruházás megtérülne-e, és ha igen, mikor. A vizsgálat kimutatta, hogy bár a LED világítás bevezetésének rövid távú költségei meghaladnák a jelenlegi szintet, a közép- és hosszútávon elérhető haszon, különösen a munka- és energiaköltségek megtakarítása bőven ellensúlyozná a kezdeti költségeket. A vizsgálat segítségével a közlekedési vállalat mérsékelhette a beruházás kockázatait is: LED-világítást először csak a mozgólépcsők fölött és az éjszaka megközelíthető területeken építettek be, ahol a hagyományos világítás költsége, így a megtakarítási potenciál a legmagasabb volt. A kezdeti megtakarítások lehetővé tették a LED-világítás beépítését a londoni metróhálózat egyéb részein is. A nyolc éves, 8 millió font értékű keretszerződés a LED-világítás bevezetésével 50 %-os megtakarítást eredményezett, amely megtakarítás több millió fontot tesz ki. A hosszú távú ár-érték arány vizsgálata olyan termékek kiválasztását eredményezte, amelyek ötször-, illetve hatszor alacsonyabb energiafelhasználása valódi környezetvédelmi előnyt jelent.

A közigazgatásban történő korszerűsítésre remek példa Portugália, ahol a közigazgatásban dolgozók gépjárműhasználatát tették hatékonyabbá, ezáltal költségmegtakarítást és környezeti előnyöket is elérve. A minisztérium és az egészségügyi intézmények új járművek

vásárlása helyett egy közös elektronikus gépjárműkezelő platformot hoztak létre, amelyben a felhasználók megosztották egymással a rendelkezésre álló gépjárműveiket és a tervezett útvonalait, ezáltal javult a gépjárművek kihasználtsága, amely olyan előnyökhöz vezetett, mint a gépjárműbiztosítási, üzemanyag- és karbantartási költségek csökkenése, a gépjármű vásárlás költségeinek csökkenése, valamint kevesebb károsanyag kibocsátás.

Számos európai országban – köztük Magyarország egyes részein – cserélték a közvilágítást led lámpákra, amely akár 57 %-kal csökkentette az energiafelhasználást, ezáltal csökkent a város karbonlábnyoma és a karbantartási költség.

Finnország egyik önkormányzata egészséges és biztonságos nevelési környezetet kívánt kialakítani a gyermekek számára, összhangban a város környezetvédelmi céljaival. Célul tűzte ki, hogy a város óvodája elsőként szerezzék meg az öko címkét. Ehhez a piaci szereplőktől kért tájékoztatást a nemzeti közbeszerzési portálon és kérdőíveket állított össze a piac számára. A településnek sikerült elnyernie a fenntartható közbeszerzés díjat reális költségráfordítás mellett.

Svédország, Spanyolország, Németország és Finnország egyes iskolái a gyermekeknek a számítógépek és a virtuális világ iránti érdeklődését használták fel tanulmányi eredményeik javítására közös közbeszerzési eljárás lefolytatásával. Kutatási és fejlesztési feladatokkal bízták meg hét innovatív beszállítót, majd tesztelték és összehasonlították a javasolt megoldásokat. Négy beszállító jutott el a prototípuskészítés szakaszába és végül kettő fejleszthetett innovatív eszközöket, amelyeket az iskolák bevezettek. Az eszközök a viselkedési minták folyamatos elemzésével, valamint a mesterséges intelligencia segítségével személyre szabottabb, a játékhoz hasonló tanulási élményhez juttatják az általános- és középiskolás gyermekeket. Az elvégzett tesztek alapján az új megoldások hatására a tanulók 55-75 %-kal motiváltabbak és sikeresebbek lettek a matematika, a technológia, a fizika és a kémia tanulásában, és nagyobb valószínűséggel választják e területeket a jövőben a szakmai pályafutásukhoz. Az innovatív megoldások emellett a tanárok tervezési és értékelési idejét is csökkentették 30-40 %-kal, az iskolák pedig megtakarításokat érhetnek el a tananyagok terén, az innovatív megoldással mindenki jól járt.

Remek példa az alternatív ajánlattétel lehetőségének biztosításával megvalósított innovatív közbeszerzésre egy francia település, amely új energiaszolgáltatót kívánt beszerezni és alternatív ajánlattétel biztosításával úgy tette lehetővé az innovatív megoldások benyújtását, hogy az számára nem jelentett többletköltséget és többletkockázatot. A kiírás alapján a beszállítók a fosszilis tüzelőanyagra épülő hagyományos megoldástól eltérő megoldást is megajánlhattak, de párhuzamosan élhetnek a hagyományos tüzelőanyagra történő ajánlattétel lehetőségével is. Az egyik beszállító 3 % biogázt tartalmazó ajánlatot nyújtott be, amely mindössze elenyésző többletköltséget jelentett az ajánlatkérő számára. Értékelési szempont ez esetben a legjobb ár-érték arány volt, így ez az ajánlat bizonyult az ajánlatkérő számára a legkedvezőbbnek.

Wageningen városa a városháza bebútorozása kapcsán 100 % újrahasznosított, egészséges munkakörnyezetet biztosító – veszélyes anyagokat nem tartalmazó, könnyen eltávolítható alkatrészekből álló, hosszú jótállási idővel rendelkező – bútorok beszerzését tűzte ki célul. A közbeszerzési eljárást megelőzte az előzetes piaci konzultáció és a próbavásárlás. Az odaítélési követelmények között többek között szerepelt, hogy a termékek nem tartalmazhatnak króm vagy PVC részeket, valamint egyéb veszélyes vegyületeket, a termékek szállítását lehetőség szerint csomagolóanyagok és ragasztóanyagok használata nélkül kell végrehajtani és a termékek minden alkatrészéhez tartozzon egy kódszám, amely alapján az esetleges cserealkatrészek könnyebben beazonosíthatók. A környezetbarát termékek beszerzési ára nem volt magasabb, mint a hagyományos bútoroké. A beszerzés egyik fő környezeti előnye, hogy a fából készült asztalok és szekrények gumifából készültek ragasztó használata nélkül és ezzel több, mint 10.000 kg CO₂-t tudtak megtakarítani.

Tekintettel arra, hogy az innovációs közbeszerzés speciális ismereteket igényel, Európa szerte külön képzéseket szerveznek annak érdekében, hogy segítsék a közbeszerzés szereplőit felkészülni az innovációs közbeszerzések specialitásaira. Ennek egyik példája, hogy a barcelonai városi tanács az Európai Közigazgatási Intézettel együttműködve az innovációs közbeszerzéssel foglalkozó képzési programot szervez városvezetők, közalkalmazottak, tanácsadók, vállalkozások és jogi tanácsadók részére. A tagállamok összefogása, tapasztalat megosztása vagy közös beszerzése is segíti az innová-

ciós közbeszerzések térnyerését, például 2017-ben több európai ország vezető szuperszámítógépközpontjai eseti beszerzőcsoportot hoztak létre az innovatív megoldások közös közbeszerzése céljából. Közbeszerzési Fórum néven internetes felületet is létrehozta az Európai Unióban abból a célból, hogy az ajánlatkérők és egyéb érdekeltek tapasztalataikat és kérdéseiket megoszthassák egymással, valamint közbeszerzési platform is működik a jogalkalmazók támogatása érdekében. Ausztriában Innovációs Kompetenciaközpont digitális platformon keresztül tudnak találkozni a beszállítók az ajánlatkérői igényekkel.

A Közbeszerzési Hatóság szerepvállalása az innovációs közbeszerzésekben

A Közbeszerzési Hatóság 2021-ben elindította a Fenntartható Magyarországért Programot és Fenntarthatósági Munkacsoportot is létrehozott a jogalkalmazók szakmai támogatása céljából. A munkacsoportban a Hatóság, a legnagyobb hazai ajánlatkérők, valamint a Hatósággal együttműködő szervezetek képviselői azon dolgoznak, hogy érvényre juttassák a környezetvédelem, a klímavédelem, a társadalmi felelősségvállalás és az innováció jegyében rendelkezésre álló megoldásokat. A munkacsoport célja a közbeszerzési piac szereplőinek szemléletformálása, a szakmai párbeszéd erősítése, a jogalkalmazók támogatása, illetve hazai és nemzetközi jó gyakorlatok megismertetése az ajánlatkérőkkel. Az Útmutatók mellett a Közbeszerzési Hatóság Közbeszerzési Zöld Kódexet is kiadott, valamint Közbeszerzési Nívódíjjal is támogatja az innovatív megoldások alkalmazását a közbeszerzési eljárásokban.

A hazai innovatív közbeszerzések elősegítése érdekében az innovációs közbeszerzés hazai elterjedéséhez szükséges feltételek megteremtéséről szóló 1336/2025. számú Korm. határozat (továbbiakban: Korm. határozat) 4. pontjának megfelelően a Közbeszerzési Hatóság, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, valamint a Digitális Kormányzati Ügynökség Zrt. Virtuális Kompetenciaközpont (továbbiakban: Kompetenciaközpont) létrehozásáról és működtetéséről szóló együttműködési megállapodást kötött. A Kompetenciaközpont módszertani útmutatókkal és tudásmegosztó tartalmakkal segíti az innovatív megoldások alkalmazását a közbeszerzések terén. A Közbeszerzési Hatóság a közbeszerzési szakértelmet biztosítja a Kompetenciaközpont működéséhez, működteti a Kompetenciaközpont web-

oldalát a Hatóság által már korábban is működtetett fenntarthatósági microsite (<https://fenntarthato.kozbeszerzes.hu/innovativ-kozbeszerzes/>) keretein belül. A Közbeszerzési Hatóság szakmai támogatást nyújt az életciklusköltség alapú értékeléshez, hogy a közbeszerzési eljárások során ne az ár legyen az elsődleges szempont, hanem az például, hogy a termék mennyi energiát fogyaszt, mennyi az ártalmatlanítási költsége, mennyibe kerül a karbantartása. A Korm. határozat célul tűzte ki azt is, hogy 2030-ra a közbeszerzési források 2 % át innovációs közbeszerzésekre kell fordítani. Az innovatív közbeszerzések Innovációs Közbeszerzési Díjjal is ösztönzésre kerülnek.

Összefoglaló

Az innovatív közbeszerzések előnyei hosszú távon meghaladják annak nehézségeit. Európa szerte számos

jógyakorlat van innovatív közbeszerzésekre, amelyek iránymutatásul szolgálhatnak a hazai jogalkalmazók számára is. Az innovatív közbeszerzések széleskörű elterjedése érdekében szemléletváltásra van szükség a hazai ajánlatkérők körében. Mind a Kompetenciaközpont, mind az Európai Bizottság számos kiadvánnyal segíti az innovatív közbeszerzések hazai alkalmazásának elterjedését és az EU tagállamok tapasztalataik megosztására internetes fórumot is létrehozta. 2026-ban egyértelműen megnövekedett az innovatív műszaki megoldást vagy innovatív értékelési szempontot tartalmazó közbeszerzési eljárások száma hazánkban, és amint az ajánlatkérők egyre több ismeretre és gyakorlati tapasztalatra tesznek szert, vélhetően népszerűbb lesz a hazai ajánlatkérők körében is az innovatív közbeszerzés.